Nejstarší pečeť městečka Jedovnic

Základním prostředkem potvrzení písemností byla ve středověku pečeť, na znamení souhlasu a pravosti připojovaná k dobovým, písaři sepsaným pořízením. Současně šlo ale také o důležitý vnější symbol právní samostatnosti, obvykle nesoucí rovněž znak (erb), ať již osobní nebo určité instituce. Jedovnice získaly statut městečka zřejmě již někdy před koncem 13. nebo v první polovině 14. století. Je proto třeba předpokládat, že už v té době stvrzovali představitelé městské obce (rychtář a členové městské rady, tzv. *přísežní* nebo *konšelé*) svoje listiny a listy pečetí městečka, velmi pravděpodobně opatřenou znamením nebo přímo znakem.

Otisk nejstarší známé jedovnické pečeti. Moravský zemský archiv v Brně, fond D6 (josefínský katastr), kniha č. 1173 (Kulířov). Foto Josef Plch

Právně potvrdil Jedovnickým znak a pečeť císař Rudolf II. známým privilegiem roku 1579, ve výsadě se však jasně hovoří o jejich už tradičním užívání, „*od starodávna*“. Jedovnickou městskou pečeť se znakem městečka z doby před Rudolfovou výsadou máme dochovánu hned na několika úředních písemnostech z 18. a 19. století. Jedovničtí totiž původní pozdně středověké pečetidlo užívali (spolu s dalšími novějšími) po mnoho staletí. Jde o kruhovou pečeť o průměru 25 mm, v jejímž poli je znázorněn pozdně gotický, dole mírně zahrocený štít se znamením poloviny jelena ve skoku. Oboustranně silnými kruhovými lištami vydělený opis na okraji, provedený pozdně gotickým písmem (tzv. minuskulou) zní: *s * konsele * a richtarz * z giedowicz*.

Jedná se tedy o opis víceméně již v češtině, kde z dříve obecně na pečetích užívané latiny zůstalo pouze „*s*“ - zkratka úvodního slova *sigillum* (pečeť). Nápis tak oznamoval, že se jedná o *pečeť* (sigillum), kterou pečetí *konšelé a rychtář z Jědovic* (Jedovnic).

Celkovým stylovým provedením i typem písma se nejstarší známá jedovnická pečeť hlásí do pozdně gotického období druhé poloviny 15. nebo počátku 16. století, kdy se v pečetních opisech začal více prosazovat český jazyk. Vedle písma svědčí o jejím stáří i podoba znaku, zachovávající pravidla středověké heraldiky. Zajímavý je motiv jelena v jedovnickém městském znaku, který podle všeho nemá souvislost s jakoukoliv vrchností, která ve 13.–15. století Jedovnice vlastnila. Spíše půjde o připomínku bohatství zvěře zdejších lesů, stejně jako v případě znaků dvou dalších městeček na lesnaté Drahanské vrchovině, Konice a Račic. Motiv jelena ale mohl mít ve středověku také náboženský význam jako symbol po Bohu dychtící duše nebo posla Spasitele.

PhDr. Jiří Doležel

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, v. v. i.

In: Jedovnický zpravodaj 5-6 / 2013, květen-červen